

aan de universiteit gaan studeren, heeft een academische graad verworven en is lector in de opvoedkunde aan de universiteit te Sheffield geworden.

Wat haar omgang met kinderen betreft, kan gezegd worden dat zij hen in de eerste plaats accepteerde zoals ze waren met hun mogelijkheden en begrenzingen en ongetwijfeld hierdoor ertoe heeft bijgedragen dat deze kinderen konden komen tot zelfaanvaarding, onmisbaar voor een harmonische persoonlijkheidsontwikkeling. Van ieder kind verlangde zij dat het een maximum van zijn kunnen in alle prestaties en in zijn sociaal gedrag zou leggen. Ze bemoedigde en stimuleerde waar dat nodig was. Haar bemoediging zal waarschijnlijk wel grotendeels gelegen hebben in de diepe en oprechte belangstelling die zij toonde voor alles wat er in het individuele kind omging, voor wat het kind dacht, voelde en beleefde. Daarbij ging zij in haar onderwijs steeds uit van het hier en het nu waarin het kind stond. Zij leidde het van daar uit door middel van de geschiedenis naar het nabije en verre verleden en door middel van de aardrijkskunde naar nabije en verre volkeren en landen. Haar opvoeding bestond grotendeels uit gesprekken met de kinderen over allerhande onderwerpen die hen interesseerden. Die gesprekken en discussies waren weer aanleiding tot grote activiteit, tot zoeken en speuren naar nieuwe kennis, naar nieuwe ervaringen en naar rijk schoonheidsbeleven.

Sybil Marshall leerde de kinderen zich bewust te worden van hetgeen zij waarnamen en beleefden en zij bracht hen ertoe deze ervaringen op creatieve wijze te verwerken. De zesde symphonie van Beethoven, „De Pastorale” heeft een buitengewoon belangrijke rol gespeeld bij de totale integratie van de opvoeding en het onderwijs, welke S.M. haar kinderen gaf. Zelf schrijft zij, dat ze veel van de kinderen leerde, terwijl zij verondersteld werd hen te onderwijzen!

Sybil Marshall heeft in de opvoeding die zij de haar toevertrouwde kinderen gaf, ongetwijfeld bereikt dat de kinderen zich geworteld voelden in zichzelf, in het heden en in het eigen milieu, gedragen door het verleden, de blik moedig op de toekomst gericht, zich verbonden wetend met de wereld der mensheid en met datgene wat daarboven uitgaat.

Adler sprak van de cosmische verbondenheid als hoogste en volledigste vorm van gemeenschap. Ongetwijfeld hebben de leerlingen van Sybil Marshall deze innerlijke rijkdom beleefd.

W. M. Nijkamp.

ADRESWIJZIGING:

Mejuffrouw E. J. Bruyn naar v. d. Woudestraat 21 te Alkmaar.

WEEK-END-CONFERENTIE:

Deze zal gehouden worden op 7 en 8 mei 1966 te Amersfoort in de Internationale School voor Wijsbegeerte, Dodeweg 8.

Thema:

De criminele mens, zijn persoonlijkheid en zijn verhouding tot de wereld.

A T T E N T I E !

Het internationale congres voor Individualpsychologie te Salzburg zal worden gehouden van 1 tot 4 september 1966.

MEDEDELINGENBLAD

van de

NEDERLANDSE WERKGEMEENSCHAP VOOR INDIVIDUALPSYCHOLOGIE

15e JAARGANG

maart 1966

Redactie: J. A. Delhez, Oosterbeek,
J. Vinckenborg, Bilthoven.

Redactieadres: Mevrouw L. M. C. Richard-Stuurman,
Pippelingstraat 60, Den Haag,
Telefoon 68 34 22.

IN MEMORIAM

Mevrouw N. C. E. van den Bergh-Marcus

Volkomen onverwacht is ons bestuurslid mevrouw van den Bergh op 22 januari overleden. Op 26 januari vond te Westerveld onder grote belangstelling de crematie plaats, waarbij onze eerste- en tweede voorzitter en mevrouw van den Nieuwenhuizen namens de Werkgemeenschap aanwezig waren, om haar de laatste eer te bewijzen.

Mevrouw van den Bergh was reeds vele jaren een onzer trouwe en zeer geïnteresseerde leden. Bij de reorganisatie van onze Werkgemeenschap in 1960, waarbij een nieuw bestuur gevormd moest worden, werd zij in dit bestuur gekozen en toen we ruim een jaar geleden een nieuwe penningmeester nodig hadden, was zij dadelijk bereid om deze taak op zich te nemen. Ze heeft dit werk met grote toewijding en zorgvuldigheid verricht, hetgeen ook bleek, toen onze tweede penningmeester, de heer Deurlo, die zich bereid verklaarde voorlopig de boekhouding verder te verzorgen, het werk na haar overlijden overnam.

In mevrouw van den Bergh verliest onze Werkgemeenschap een algemeen gewaardeerd lid en een prettige medewerkster die in onze kring vele goede vrienden had. Wij zullen haar aanwezigheid zeer missen.

Vanaf deze plaats willen we nog eens onze dank uitspreken voor haar vriendschap en haar werk in dienst van onze beweging.

J. Vinckenborg

HOGER DAN MACHTSBEGEERTE EN LAGER DAN MACHTELOOSHEIDSGEVOEL

Voorzitting van de heer Mr. Drs. J. M. Bierens de Haan, psycho-therapeut te Amsterdam, gehouden op 27 november 1965 te Amsterdam

Alvorens de heer Bierens de Haan een 4-tal patiënten de revue wil laten passeren, waarbij machtsbegeerte en machteloosheidsgevoelens een grote rol gespeeld hebben en waarbij de overwinning van het machtsprobleem juist de inzet van de therapie was, zal hij op de culturele plaats wijzen, die de macht in de laatste eeuwen in het Europese bestel heeft ingenomen. Merkwaardig is hierbij op te merken, dat het Adler is, die het psychisch ziekmakende van de machtsbegeerte heeft ontdekt, waar toch Europa reeds zo lang de machtsbegeerte kent.

Om te memoreren: In 1870, het geboortjaar van Adler, is Nietzsche, te dien tijde bijzonder hoogleraar in de filologie te Basel, op weg naar Frankfurt om zich aldaar te melden voor het leger i.v.m. de Frans-Duitse oorlog. Het aanschouwen van een escadron soldaten brengt hem zo in vervoering, dat hij sinds dien geworden is wat N. voor ons typeert. Zelf schrijft hij daarover: „Ik voelde voor het eerst, dat de sterkste en hoogste wil tot leven niet zijn uitdrukking vindt in een ellendige strijd om het bestaan, maar in een wil tot oorlog, tot macht, tot overmacht“.

Duidelijker kan het niet!

Het tragisch-comische van N's leven is, dat hij eerst voor het leger wordt afgekeurd en daarna als verpleger omdat hij geen bloed kan zien vloeien. Hij keert dan weer naar Basel terug, maar de idee om macht uit te oefenen is dan een idee in hem geworden, die hij niet daadwerkelijk zal uitoefenen, maar met de pen te boek zal stellen, zijn leven lang.

Juist Nietzsche is in dit verband zo interessant, omdat in hem de machts-idee, de ziekmakende grootheid, waarvan Adler dus spreekt, zo sterk was, dat hij krankzinnig is gestorven.

Nietzsche verbindt de macht aan de Übermensch, welke hij ENERGIE, INTELLECT en TROTS toeschrijft, (aan de vele Untermenschen, waarover die ene Übermensch zou moeten heersen, wordt verder geen aandacht gewijd) En hierin beluisteren we de kern van de machtsbegeerte.

De energie als wil, als drift, het intellect de verstandscapaciteit en daartussen het gevoel nog alleen maar als trots.

In de psychische constellatie van de mens als denkend, voelend, willend, blijft er voor het gevoel iets over, dat beslist geen gemeenschapsgevoel is, maar een zeer individualistisch gevoel, dat als trots al gauw de gedachte oproept aan opgeblazenheid, eigendunk, meerwaardigheidsgevoelens, tevredenheid met zichzelf enz. in ieder geval een verschaald gevoel. Gaat nu de machtsbegeerte werken, dan constateren we, dat de wil en het denken samenwerken om het gevoel plat te drukken. Ziehier het ziekmakende van de machtsbegeerte, want voor het open ruime gevoel van de mens is dan geen plaats meer.

Bij N. horen we dat. Hij was een kind van zijn tijd, maar tevens de mens, die verwoorde wat in een langdurige Europese cultuur meer en meer naar voren gedreven was.

Machtsstreven is er altijd geweest, maar in Europa zien we het voor het eerst zo sterk aan de dag treden, dat de strijd, het oorlogvoeren, niet meer gaat om buit, om landverovering uit noodzaak, maar om EERZUCHT.

In het boek „An experiment in Education“ beschrijft zij in het kort haar eigen schoolervaringen, in het bijzonder met het vak „art“, dat wij in het Nederlands kunnen vertalen door „vrije expressie“, hoewel er een klein nuance-verschil ligt tussen beide termen.

Zelf heeft S. Marshall in de lagere en middelbare school slechts twee maal de kans gekregen in teken- en schilderwerk iets weer te geven van datgene wat haar innerlijk beroerde, en daarvan heeft zij merkbaar genoten. Het teken- of „art“-onderwijs liet in haar jeugd geen plaats voor een zweempje expressie, laat staan voor vrije expressie. Toch was Sybil Marshall, ondanks deze negatieve ervaringen, ervan overtuigd dat de vrije expressie een veel belangrijkere plaats kon, moest en zou gaan innemen in de totale opvoeding. Door de ongunstige omstandigheden in haar dorpsschooltje gedwongen, liet zij de kinderen aan wie zij op een bepaald ogenblik géén les gaf, vrij tekenen. Daar het onderwijs, dank zij de uiteenlopende leef-tijden, aanleg- en milieufactoren der leerlingen, vrijwel individueel moest zijn, voltrok zich een grote activiteit op het gebied van vrij tekenen. Sybil Marshall liet de kinderen b.v. de herfst met alle kleurenpracht en schoonheid via alle zintuigen beleven, door hen mee naar buiten te nemen en hen daarna te laten praten over hetgeen zij daar gevoeld en waargenomen hadden. In een fries van teken- en pastelwerk beeldden zij hun ervaringen uit tot aller vreugd en bevrediging ... en tot waardering van de inspectrice die toevallig de school bezocht toen de fries juist gereed was.

Deze fries bleek het startpunt te zijn van grote creativiteit op alle gebieden die het onderwijs maar enigszins bestrijkt. Geschiedenis en aardrijkskunde, natuurkunde en biologie werden gebaseerd op en doortrokken van de creatief-expressieve activiteit der kinderen. S.M. volgde na de oorlog een cursus in allerlei technieken die toegepast kunnen worden in het onderwijs. Poppenkastpoppen maakten de kinderen en ze schreven verhalen waarin hun poppen een rol speelden; een kerstspel werd met marionetten opgevoerd; de kinderen zelf dramatiseerden het kerstverhaal; ze maakten jaar na jaar kerststalletjes voor het zeer oude dorpskerkje en met dit alles ging een zeer intensieve en rijke taalontwikkeling gepaard.

De kinderen leerden dermate creatief met hun moedertaal omgaan, dat zij er uit zichzelf toe kwamen bepaalde, diep gevoelde ervaringen in dichtvorm in plaats van in proza weer te geven.

Waardoor heeft dit boek zoveel te zeggen aan alle opvoeders en aan individual-psychologisch geschoolede opvoeders in het bijzonder?

Zeer zeker niet omdat het als een soort recept of „onderwijsmethode“ beschouwd en nagevolgd kan worden.

Wel, omdat Sybil Marshall steeds getuigt van het vermogen om van negatieve ervaringen en ontmoedigende situaties toch een positief gebruik te maken. Ze liet zich niet uit het veld slaan wat haar persoonlijke leven en wat haar beroepsarbeid betrof. Over haar eigen lagere schoolleerkracht schrijft zij dat die, ondanks de teleurstellende tekenlessen, Sybil waardevolle gedachten heeft meegegeven: dat een mens zijn bestaan in de samenleving rechtvaardigen moet door er deel aan te hebben; dat van wie veel bezit, veel verlangd wordt; dat voor degenen die de moed hebben aan te kloppen de meeste deuren geopend worden.

De directeur van de middelbare school heeft haar onder meer bijgebracht dat de studie eerst goed begint zodra de leerling de school verlaat, omdat de school slechts leert hoe men leren moet!

Zelf heeft S.M. deze gedachten in haar leven verwerkt en gerealiseerd: ze heeft de verplichte onderwijsact behaald en is, toen haar school gesloten werd in 1958

Dit alles gevoegd bij de aversie tegen de in zijn ogen onrechtvaardige en meedogenloze maatschappij, leidt er toe dat hij slechts noodgedwongen en met de grootste tegenzin aan het werk gaat. En dit impliceert weer dat de soort arbeid zeer eenvoudig is en blijft.

Daarom zou de heer H. willen voorstellen om het huidige systeem te vervangen door een schadevergoedingsstraf, inhoudende:

1. een vergoeding aan de maatschappij;
2. een vergoeding aan het slachtoffer (schade of smartegeld);
3. behoud van eigen verantwoordelijkheid;
4. gewetenswekking (therapie);
5. het opdoen van vakkennis door arbeid, die normaal betaald wordt.

Deze schadevergoedingsstraf zou genoegdoening kunnen verschaffen aan de drie betrokken partijen, t.w.:

de maatschappij, welke meer blijvend beveiligd zou zijn; het slachtoffer, die schade of smartegeld ontvangt en de delinquent, die het min of meer in eigen hand heeft om zijn straftijd door gedrag en vlijt te bekorten, daarbij zich in een bepaald vak bekwamen, wat hem een verantwoorde toegang verschaft tot de opnieuw te betreden maatschappij.

Na deze interessante inleiding volgde een discussie welke nog lang niet uitgeput bleek toen de tijd verstreken was.

De heer van Asperen stelde voor, de heer Hummelen nogmaals uit te nodigen ter voortzetting van deze bespreking.

L. R.

Op 26 februari 1966 besprak mevrouw W. M. Nijkamp het boek:
AN EXPERIMENT IN EDUCATION, van Sybil Marshall, uitg. University of
Cambridge Press. 1963

Een samenvatting, door haarzelf geschreven volgt hier:

Dit boek heb ik ter bespreking gekozen, omdat ik getroffen ben door de waarde die het heeft voor allen die bij de opvoeding betrokken zijn. Voor Ind. psychologisch geschoolden is het bijzonder interessant te lezen op welke wijze de schrijfster haar taak heeft opgevat en uitgevoerd.

Sybil Marshall is een vrouw in wier leven het „trotsdem“, waarop Adler zo veelvuldig de aandacht vestigde, gezegevierd heeft.

Hoewel zij de aanleg ertoe had en niets liever wilde dan een universitaire studie te volgen, werd haar de weg hiertoe afgesneden door de economische crisis die het bedrijf van haar vader ondermijnde. Sybil Marshall zag zich genoodzaakt, na het behalen van het eindexamen van de middelbare school, een betrekking als ongediplomeerd onderwijzeres in een dorpschool aan te nemen.

Na korte tijd in twee verschillende scholen werkzaam geweest te zijn, aanvaardde zij omstreeks 1942 een betrekking als ongediplomeerd onderwijzeres aan een éénklassige dorpschool in een gehucht nabij Cambridge.

Hier werd haar de opvoeding toevertrouwd van ongeveer dertig kinderen tussen vier en half- en elfjarige leeftijd.

De woning die haar werd toegewezen was nauwelijks beter dan een krot, zonder electriciteit, gas en waterleiding. Water moest zij aan de pomp in het dorp halen. Het schoolgebouw was niet veel beter, terwijl de inventaris, die zij er bij haar aankomst vond, eveneens allerbedroevendst was. Toch bleef zij, met een korte onderbreking om haar onderwijsacte te halen, vijftien jaar met hart en ziel haar beste krachten aan de opvoeding van de jeugd in dit kleine dorp wijden.

Wij staan dan aan het einde van de middeleeuwen. Tegelijk met dit machtsstreven komt tevens op een grote geestelijke bloei: de Gotische cathedraalen ontstaan en verdringen de Romaanse stijl. Ook het innerlijk aanschijn verandert. Waar in de Romaanse kerk het altaar in het midden en de priester naar de mensen toe gekeerd stond, werd in de Goth. kerk het altaar naar achteren geschoven, terwijl de priester zijn rug naar de mensen gesteld had. God is dan ergens „in den hoge“ en hier beneden is de boze aarde. Ja, want hier wordt de aarde pas boos. De hemel is ver weg en het lijkt wel of de bouwmeesters gevoeld hebben dat de hemelse kracht vertrekt, want ze bouwen haar na, hoger en hoger tot ze tenslotte niet meer te vinden is. Daar eindigt dan ook deze bouwstijl en een nieuwe, met horizontale lijn, kondigt zich aan: de renaissance. In de Kerk zelf zien we de dualiteit ontstaan. Waar in de Romaanse Kerk nog altijd de gevoelswarmte leeft, welke zijn uitdrukking vindt in de overkoepelende boog, is het in de Goth. Kerk het grote, statige hoge. Hoog is ook die geest, dat Denken Gods en dan wordt het gevoel versmald tot een spits raam, een soort zwaard, een spies; en dat in een tijd, waar, in Europa, het zwaard steeds meer en meer gevoerd zal worden. Hiertoe spreekt het duidelijkst een voorval uit de geschiedenis van Europa, wanneer Philips de Schone (1300 koning van Frankrijk) een kwajongensstreek uithaalt, die een barre delinquentie wordt. Hij laat nl. de zeer machtsbeluste paus Bonifatius VIII in zijn slaapkamer gevangen nemen en zodanig mishandelen dat de 82-jarige paus kort daarna overlijdt.

Deze paus was nu wel bepaald geen representant van Christus op aarde. Hij had de praktijk van Gregorius IX voortgezet, de man, die de Inquisitie had ingesteld, waarbij het geoorloofd was, ketters te folteren. De Catharen, Albigenzen, Waldenzen e.a. de, in hoge vervoering innig samenlevende Christelijke secten in Frankrijk werden sindsdien bij duizenden en duizenden afgeslacht op pauselijk bevel. De paus sanctioneert de foltering en dit is al een machtsstreven (circa. 1220), dat na 1300 geweldig toeneemt, als Ph. de Schone Bertrand De Got aanstelt als paus Clemens V op voorwaarde dat hij de Tempeliers zal uitroeien.

Hiermee is de machtsidee gevestigd en we zien haar dus eigenlijk in de Middeleeuwen vanuit de Kerk ontstaan.

Met Bertrand De Got is de machtige Staat geboren, die sindsdien eveneens de brandstapel hanteert, zij het met pauselijke goedkeuring.

Wat omvat nu eigenlijk de machtsidee in Europa?

Men treft er het BIJZONDER SLIMME DENKEN aan van de Gr. Inquisiteur en de TROTS van Ph. de Schone, die in de omgang een beminlijk mens heette te zijn, maar bij wie men het gevoel, waarmee men de ander respecteert, in het geheel niet aantreft. Het gevoel was verdrongen. Zo zien we hier de woorden van Nietzsche al in 1300 belichaamd.

Daartegenover kunnen we, in de 80-jarige oorlog, als de Nederlanden de macht van Philips II hebben afgezworen, de Spanjaarden verdreven en de Vrije Republiek hebben gevestigd, constateren, dat een geweldig gevoelsleven opbloeit, te zien aan de wereldse kunst (o.m. „Het Joodse Bruidje“ van Rembrandt).

Dit wijde, brede en diepzinnige gevoel van de gezonde Renaissance gaat echter weer teloor. Het sterft a.h.w. in de Fr. Revolutie waar intussen de machtsidee al in zoverre is afgekoeld, dat de brandstapels vervangen zijn door de guilotine, die een koudere dood is.

Maar de macht zelf is daarna inderdaad te paard gekomen (Napoleon). Nu komt ook de andere kant van de macht naar voren: *de koele macht*.

Hier geen grote machtige geldingsdrang-activiteit, maar macht, waarneembaar in kleine onopvallende handelingen waaraan de typische machtsmens te herkennen is.

Enkele voorbeelden uit de moderne wetenschap kunnen dat toelichten 1770 — Een gouverneur van de kinderen Bentinck bestudeert met hen poliepen. Hij doet hierbij een merkwaardige ontdekking. De poliepen leven door, na te zijn doorgesneden en binnenste buiten gekeerd. Hier geen natuurbestuuring door beschouwing maar door een ingreep op haar te doen. De natuur beheersen in haar wetmatigheid en daarmee begrijpen wat er aan de hand is. *Divide et impera, verdeel en heers*. Daar komt de macht van de mens naar voren in het *klein wetenschappelijk onderzoek*.

Eveneens in 1770 verschijnt in Engeland een boek waarin de gevoelens op de snijtafel worden gelegd door een meisje Pamela. Gevoelens zijn het dan echter niet meer maar koele voorstellingen die zij kan uitrafelen. De winst is dat zij macht over haar gevoelens krijgt.

Hier duikt dus de macht op *in de literatuur, in de psychologie*, die de analyse inluit.

In 1776 komt het Taylorsysteem al om de hoek kijken als Smith & Scott schrijven over de „division of labor“.

Een speldenmaker maakt 20 spelden per dag. Bij arbeidsdeling maken 10 man 48000 sp.p. dag en thans maken in een fabriek één man met twee hulpkrachten er 1300000 p. dag. Dit is dus *economie*. Een enorme machtstoename, maar ... pas op! Het leuke van het werk ging verloren *).

Het gevoel gaat teloor, zodra er een machtig systeem ontstaat.

In *de filosofie* van die tijd vindt het „verdeel en heers“ een groot verwoorder in E. Kant waar hij schrijft: „Der Verstand schöpft seine Gesetze nicht aus der Natur, sonderen schreibt sie dieser vor“. Daar zien we een enorme wil, een enorm intellect en een verschrompeling van het gevoel, want waar men de natuur gaat bedillen, kan deze niet meer tot de mens spreken, en is geen gemeenschapsgevoel met haar meer mogelijk.

Wij kunnen erkennen welk een daad het van Adler geweest is, om in dat enorme cultuurgebouw, **DE MACHT ALS ZIEKTEBRENGENDE KRACHT TE ONDERKENNEN**.

Thans kunnen we zien, dat de ziekte zich in het gevoelsleven afspeelt en hoe bij patiënten de regeneratie van het gevoelsleven begint bij het medemenselijkheidsgedrag. Dáár ook begint de therapie en daar kan de therapie haar doelstelling verwerkelijken. We kunnen spreken van een soort degeneratie van het gevoel, die te danken is aan de verschrompeling tot een soort sentimentaliteit onder de kracht van de macht. Het volkomen verschrompelde gevoel krijgt een neurotische klank in het doodssentiment, zoals bij de S.S.-er die dagelijks mensen doodgesekt en zelf in tranen is over de moeiheid van speelgoedbeestjes. Hier treffen we het diepste verval aan van het gevoel, dat gekenschetst kan worden als nog erger dan trots, *als de ineengevallen trots, de totale machteloosheid en de macht*.

*) Gegevens ontleend aan:

Dr. J. H. v. d. Berg: „Het Menselijk Lichaam II“ en „Leven in Meervoud“ Nijkerk 1962 en 1963.

Hier spelen dus *vergelding, generale en speciale preventie en bescherming der gemeenschap* dooreen.

De beginselenwet van 1951 kent nog *de resocialisatie der gevangenen*, d.w.z. enerzijds moet de misdadiger zijn portie leed tot het einde van de straftijd ondergaan (vrijheidsbeneming) anderzijds wil men hem weer geschikt maken voor een normaal leven in de gemeenschap. Er ligt echter een tegenstelling in de *bewaking*, gelijkstaand met wantrouwen en de *resocialisatie*, het schenken van vertrouwen in activiteiten, welke het gevoel van eigenwaarde doen toenemen. Het merendeel van het nederlandse volk is het er wel over eens dat de misdaad gestraft moet worden (sommigen zijn zelfs voor doodstraf) maar tevens dat de falende mens voor herhaling behoeft moet worden. Maatschappelijk gezien een zaak van *welbegrepen eigenbelang*, maar uit humaan standpunt: de naaste bij te staan om als gelukkig mens te leven.

Veel keus heeft de rechter hiertoe niet. nl. vrijheidsstraf of geldboete. Hij kan dan nog kiezen uit onvoorw. en voorw. straf of een combinatie van beide. De hoogte van straf, de hoeveelheid leed, wordt zorgvuldig overwogen en bepaald, maar t.a.v. de resocialisatie van de dader is de straf een sprong in het duister, want niet te bepalen. Zal een ontslagen gevangene b.v. verbitterd door straf op ergere wijze tekeer gaan? Blijvende maatsch. veiligheid en resocialisatie zijn daarom twee nauw met elkaar verbonden aspecten.

Men tracht hiertoe de gevangenisstraf op zinvolle wijze te executeren, maar desondanks blijft het recid.% zo groot, dat orde en veiligheid der maatschappij niet blijvend zijn verzekerd.

Wat kan men ook verwachten van het herstel van mensen die zo gedeformeerd zijn? Voor iemand met minder afwijkingen is vaak een jarenlange therapie nodig en bovendien betreft het dan mensen die eigen fouten willen inzien en zich vrijwillig onder behandeling stellen. De heer H. meent daarom dat al zou de gehele straf uit louter verplichte therapie bestaan, het resultaat niet veel verschil op zou leveren met het huidige straf-systeem.

De heer Hummelen ontvouwt tot slot zijn idee over de mogelijke oplossing van het probleem, zowel voor de maatschappij, de schade-lijdende en de delinkwent.

Het meeste succes zou men kunnen bereiken, zegt hij, met het aspect van de arbeid.

In de maatschappij blijkt het nl. mogelijk om zich te handhaven met een minimum aan liefde en gemeenschapszin, maar met een zekere mate van *arbeidsgewenning* en *vakkennis*. Hoewel beslist niet behorend tot de gelukkige mensen, zal het dan toch mogelijk zijn, om het criminele gedrag te beperken tot zeer uitzonderlijke gevallen.

Waar men bij de delinksituatie niet meer kan herstellen, noch de maatschappij kan dwingen haar houding t.o.v. een misdeeld medelid te wijzigen, zou men zich *op het arbeidsterrein moeten concentreren*.

Met het huidige systeem van rechtspraak en gevangenisstraf is dit moeilijk te bereiken. Aan de straf, bepaald door de rechter is niet te tornen. Deze moet passief worden ondergaan. Verantwoordelijkheid draagt de gevangene niet en de arbeid die hij verricht wordt beloond met slechts f. 0,50 tot f. 0,95 per dag. Beslist geen stimulans!

deren. Hun ongedurigheid en niet-toekomstgericht zijn laten geen enigszins langdurige beroepsscholing toe. Van velen is het arbeidsverleden dan ook zeer gevarieerd. Men stapt gauw van de ene baas naar de andere over, waarbij f. 2,50 meer loon al de reden kan zijn, maar ook conflicten met de baas (hun rechtsgevoel is primitief en kwetsbaar) is reden tot wegvloeden, met gevolg werkloosheid zonder uitkering en daardoor weer mogelijk aanleiding tot crimineel gedrag.

Goede vaklieden treft men weinig onder de gevangenen aan, wat blijkt bij de uitvoering van reparaties en huisvuil. Hun vakkennis gaat niet verder dan van een classificeerder, bovendien mishandelen zij hun gereedschappen en gebruiksmaterialen. Dit verwonderd niet. Vak-kennis is immers een belangrijke bijdrage tot het gevoel van eigenwaarde, van een vermindering van het minderwaardigheidsgevoel, de mening van anderen en jezelf over de eigen persoon enz. Alleen daarom al zou men het niet riskeren om door crimineel gedrag zich uit de gemeenschap te laten stoten en af te zakken tot gevangenisboef.

De belangrijke plaats van de arbeid in de resocialisatie van gevangenen is treffend beschreven door het United Nations Congress.

T.a.v. de GEMEENSCHAP is na het voorgaande weinig meer te zeggen. De gezin-gemeenschap was al niet hecht, zodat de noodzakelijke training voor het omgaan met de medemens vanaf het begin heeft ontbroken. Ervaringen buiten het gezin waren ook al niet prettig. Politie, schoolmeesters, buur-lui enz. zijn als representanten van de grote-mensenmaatschappij hen steeds vijandig gezind geweest. In de straatgroep was de samenhang alleen gebaseerd op de afweer van de bemoeienis van ouderen en heerst het recht van de sterkste.

Ook in de gevangenis valt het gebrek aan gemeenschapszin op. Gevoelens van solidariteit worden zelden aangetroffen en vriendschappen tijdens de detentie gesloten liepen uit op afspraken om na de vrijlating samen op inbrekerspad te gaan of, leidden tot moeilijkheden als de eerst ontslagene poogde zich bij de vrouw van de ander in te dringen.

Maar ook de maatschappij toont zich vaak onwelwillend, ondanks dat iedereen het er over eens is, dat deze mensen weer in de samenleving moeten worden opgenomen. Het spreekwoord echter „wie eenmaal steelt is altijd een dief” is helaas vaak niet ten onrechte nog altijd van kracht. Oorzaak en gevolg vormen een vicieuze cirkel waarbij wantrouwen en ontmoediging een rol spelen en waardoor velen recidiveren.

De statistiek van 1960 geeft van de ruim 25000 veroordeelden (incl. geldboeten en hechtenis) 47,2% recidive vonnissen aan. Alarmerend is echter de 75% die gevangenisstraffen geldt.

En doet dit niet de vraag rijzen naar het eigenlijke nut hiervan?

In de loop der tijden hebben zich verschillende strafrechtstheorieën ontwikkeld. Aanvankelijk was de straf een wraakstraf der goden later veranderd in een vergelding. (oog om oog en tand om tand) dit is *de absolute theorie*. Op nuttig effect voor maatschappij of dader werd niet gelet.

Een andere, *de relatieve theorie* doelde op bescherming van rechtsgoederen en de preventie door strafbedreiging.

Een compromis van beide systemen is gevonden in *de verenigingstheorieën*. Hier wordt wel een hoeveelheid leed toegediend als verdiende loon, doch niet meer dan tot de handhaving der rechtsorde noodzakelijk is.

Hierna besprak de heer B. d. H. 4 patiënten waarbij macht en onmacht een grote rol speelden.

1. *Gerhard de machtige*. Een 15-jarige jongen wegens exhibitionisme in een therapeutisch instituut opgenomen.

Hij exhibiteert om vooral meisjes op de vlucht te jagen, daarbij zich dus de machtige wanende. Het gevoel is bij hem niet ontwikkeld, heeft geen kans gekregen. De in de puberteit opkomende erotiek kon niet tot een gewone jeugdverliefdheid komen, maar schoot meteen in de wil, de drift, en werd daar tot een machtsstreven; hij wilde zich ponen als de onoverwinnelijke. Gelukt het de therapeut contact tot stand te brengen, dan is het van het grootste belang om in de warmte van het pas ontstane contact geen enkele begeerte te leggen, zelfs niet het zich zo gemakkelijk opdringende „Moge ik hem genezen”. Als G. tot de ontdekking komt dat je een meisje niet op de vlucht hoeft te jagen, maar kunt trachten haar te veroveren, is het genezingsproces op gang.

2. *De onmachtige vrouw*. Een aardige, lieve vrouw, twee maal getrouwd en gescheiden. Beide mannen waren machtsfanatici, die haar de rol van onmachtige toebedeelden. Voor hun schuldgevoelens werd zij de zondebok en daarin geloofde ze zelf ook. Beide kerens waren het sado-masochistische verhoudingen, waarin alle gevoel weggevochten werd. Zij vlucht in een psychose, die weliswaar geneest, maar een neurose overlaat. Zij komt dan met een niet te dragen angst ter behandeling bij de heer B. d. H.

De eerste ontdekking is, dat zij die minderwaardigheidsgevoelens niet is, maar *beeft*. Daarna ontdekt ze eigenlijk nooit vanuit haar „ik” geleefd heeft, maar steeds op de mannen steunde.

In de veiligheid van de warme gevoelsrelatie komt ze tot uitspreken en ontdekt dat ze niet begrijpt waarom ze zich zo minderwaardig voelt. Ze begint weer interesse voor haar uiterlijk te krijgen en tenslotte komt er een moment dat zij *onder haar machteloosheid uitduikt*, want zegt dat het achter haar liggende leven toch zinvol was, want hoe zou zij zich anders zelf hebben leren kennen.

Zo aanvaardt zij haar hele lot opeens en maakt weer toekomstplannen.

3. *Een onmachtige man* van 29 jaar, die een half jaar met een depressie te bed gelegen heeft. Thans functioneert hij, is evenwel nog niet genezen, want is van onmacht tot macht gekomen.

Op 4-jarige leeftijd werden zijn amandelen geknipt. Hierdoor krijgt hij castratiegevoelens. Zijn vader heeft hem geen identificatie mogelijkheid gegeven. Hij vindt hem een prul van een vader, die huilt als hij hem uitscheldt en verwijten maakt. Hij vindt zijn vader een huilebalk. Tijdens de behandeling vertelt hij een droom, waarin zijn vader dood is en hijzelf een pracht van een grafrede houdt. Hier is het moment waarin hij zijn vader heeft overwonnen. Hij wil nu vooruitkomen als man, doch anderzijds toch ook nog in de wieg liggen en door moeder verzorgd zijn. Ook is hij nog niet in staat tot het grote gemeenschapsgevoel. Hij is nog de veroveraar. De behandeling, hoewel al twee jaar durend, is daarom nog niet af.

4. *De machtige vrouw*. Zij neemt in haar huwelijk de hele psychische ruimte in beslag. Komt haar man thuis, dan is zij het die al haar belevenissen moet vertellen. Voor de zijne is geen belangstelling. Tenslotte is haar man weggegaan naar een vriendin.

Tijdens de behandeling ontdekt ze dat het niet de z.g. mannetrouw is maar dat zijzelf hem verjaagd heeft. En dit is de eerste stap op weg naar de genezing.

Tot slot wijst spreker op het moeilijke van deze 4 gevallen, omdat er een geschiedenis van de macht aan ten grondslag ligt van eeuwen. Het is tot een sociaal cultuurpatroon geworden en in deze door de macht bedorven cultuur moet het gemeenschapsgevoel ingebracht worden. Tegen een onnoemelijk verziekte achtergrond moet de genezing plaats vinden.

Dat maakt het zo extra moeilijk, maar ook extra dankbaar wanneer het gelukt, want dan geldt het niet slechts één mens, maar is eigenlijk een gehele gemeenschapssfeer van ziek gezond geworden.

Het interessante van Adlers psychologie is, dat deze zo zeer op tijd gekomen is, juist toen de mens eindelijk is gaan inzien, dat de gehele maatschappij aan een grote ziekte leed.

L. R.

WIE BEVOLKEN ONZE GEVANGENISSEN?

Voordracht van de heer P. Hummelen, directeur van de strafgevangenis te Haarlem; gehouden op 29 januari 1966 te Amsterdam

Tal van uitzendingen en reportages in kranten en tijdschriften over rechtbankzittingen en gevangenis, hebben bij het publiek de mening doen ontstaan, dat men eigenlijk niet zo heel veel verschilt van de veroordeelden, en dat men van geluk zou moeten spreken, zelf niet op die plaats te moeten staan.

De heer H. hoopt echter met zijn voordracht een enigszins optimistischer beeld te kunnen geven.

De strafwetten weerspiegelen de in Nederland algemeen aanvaarde normen en gedragsregels en zijn gemaakt om het leven in de maatschappij dragelijk te maken en te houden.

Deze wetten houden rekening met de onvolmaaktheid van de mens, die diens tengevolge fouten maakt. Het strafrecht wordt pas van belang als de geordende maatschappij aantoonbare schade lijdt. Men spreekt hier van algemeen of publiek recht.

De gevangenisstatistiek laat zien dat de kans om in de gevangenis te komen zeer gering is. In 1960 bedroeg dat 0,1% van de volwassen bevolking. Het antwoord op de vraag „wie dan wel de gevangenis bevolken?“ kunnen we bij Adler vinden.

Adler leerde dat aan het mensenleven drie aspecten zijn te onderscheiden: LIEFDE, ARBEID en GEMEENSCHAP.

Uiteraard lopen deze drie in elkaar over en beïnvloeden elkaar, want de mens is een eenheid.

Op grond van een eigen individualiteit is generaliseren uitgesloten, waardoor er op het te schetsen beeld van de geïnterneerde uitzonderingen voorkomen. (slechts 1 x in 30 praktijkjaren kwam een rector en een referendaris voor)

Het aspect van de LIEFDE:

Opvallend is de affectieve en paedagogische verwaarlozing.

Uit de voorlichtingsrapporten, opgemaakt door de reclasseringsverenigingen t.b.v. de rechtbanken, leest men over gebroken gezinnen, gescheiden of meerdere malen hertrouwde ouders, concubinaten, dronkenschap, prostitutie enz.

Zodra de knapen op straat zelfstandig kunnen opereren, volgen contacten met politie en kinderrechter. Thuis wordt dit geheel verkeerd opgevangen. De school wordt beschouwd als een noodzakelijk kwaad. De ouders willen dat de kinderen zo gauw mogelijk verdienen. Geen wonder dat velen doublemen en de school niet afmaken, veelvuldig spijbelen of pseudo-debiel zijn. Thuis ontbreekt de ware liefde, maar ook op school kunnen ze door eigen gedrag geen genegenheid van hun onderwijzers winnen. Op straat is de oppervlakkige kameraadschap maar een zeer slap aftreksel van wat wij onder liefde of genegenheid verstaan.

Behalve dit gemis aan het essentiële voor de ontplooiing van de mens hebben zij niet geleerd een goed levensdoel op te bouwen, m.a.w. zij hebben niet geleerd om voor de toekomst te leven en zijn daardoor *ogenbliksmensen* gebleven, wat zich eveneens wrekt in het contact met de andere sexe.

Ze streven naar een ogenblikkelijke lustbevrediging, zoeken daartoe een sexueel aantrekkelijke partner zonder op andere eigenschappen te letten en het is daarom geen wonder dat een dergelijke verbintenis zeer vaak binnen de kortst mogelijke tijd stuk loopt of dat het met de huwelijksrouw niet zo nauw genomen wordt. Dit laatste komt ook in de betere kringen voor, maar daar is de financiële basis vaak breder om een duur leven met meerdere vrouwen vol te houden zonder door misdrijf verkregen aanvullende gelden. Uit een onderzoek naar de intieme verhoudingen van de gevangenen (allen ouder dan 23 jaar) met als maatstaf het één maal per week toegestane familiebezoek, is gebleken dat 50% geen bezoek ontvangt. Van de overige 50% kregen 29 bezoek van echtgenotes, concubines, verloofden en wat hiervoor doorgaat, terwijl de anderen alleen bezoek van naast verwanten ontvingen. Opmerkelijk is *het veelvoorkomende concubinaat* (door het niet willen of aandurven van de sterkere huwelijksbanden) en *de grote onrust bij de gedetineerde bij het uitblijven van een brief*.

Onder de mom van: dit is het enige waardevolle nog en de onmacht om persoonlijk de reden van dit uitstel uit de weg te ruimen, wordt gedemonstreerd hoe onzeker ze zijn van de hechtheid der verhouding. Zij zijn dan hun thuis komen kwijt of hun broodwinning, als de vrouw prostituee is en een ander zijn plaats zal hebben ingenomen. „Zoals de waard is...“

Op bezoek komende moeders dragen meestal afwijkende achemen, wat een aanduiding is dat vele delinquenten uit gescheiden gezinnen afkomstig zijn, en de moeders al lang weer andere namen dragen, aangenomen dat de bezoekers werkelijk de moeder zijn.

Over de sector ARBEID geven de statistieken aan dat velen tot de ondergeschikte functies in de nijverheid behoren of zonder beroep zijn. (57%)

Doch er dient rekening gehouden te worden met de eigen (meest gunstige) inlichtingen over het arbeidsverleden.

Wordt iemand in de gevangenis aangetroffen met enige jaren Mulo of L.T.S. dan geldt hij daar als een intellectueel!

Na het voorafgaande behoeft dit gebrek aan verdere vorming niet te verwon-